

TESTIMONY, DISPUTE,
ADVOCACY

Edited by · Szerkesztette
Csaba Balogh

TANÚÁGTÉTEL, VITA,
PÁRTFOGÁS

TESTIMONY, DISPUTE,
ADVOCACY

ENCOUNTERING THE THEOLOGY
OF WALTER BRUEGGEMANN

Edited by · Szerkesztette
Csaba Balogh

TANÚSÁGTÉTEL, VITA,
PÁRTFOGÁS

TALÁLKOZÁSOK WALTER BRUEGGEMANN
TEOLÓGIÁJÁVAL

UITGEVERIJ **Boekencentrum**

E>><IT
K I A D Ó

Published by · Kiadja:

BOEKENCENTRUM UITGEVERS · Zoetermeer
P. O. Box 29, 2700 AA Zoetermeer, The Netherlands
www.boekencentrum.nl

EXIT Kiadó
400117 Kolozsvár, Dorobanților 12.
E-mail: exit@idea-plus.ro
www.exitkiado.eu

Correction · Korrektúra: Szenkovics Enikő
Cover design · A borítót tervezte: Könczey Elemér
Layout editor · Műszaki szerkesztés: Fazakas Botond

Printed by · Nyomdai munkálatok: IDEA és GLORIA, Kolozsvár
Director · Igazgató: Nagy Péter

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
TEOLOGIA LUI WALTER BRUEGGEMANN. Conferință internațională
(2012 ; Cluj-Napoca)

Testimony, dispute, advocacy : encountering the theology of Walter
Brueggemann / edited by Csaba Balogh = Tanúságtétel, vita, pártfogás : ta-
lálkozások Walter Brueggemann teológiájával : Cluj-Napoca, 24-25 aprilie
2012 / szerkesztette Balogh Csaba. - Cluj-Napoca : Exit, 2014

ISBN 978-973-7803-08-5

I. Balogh, Csaba (ed.)

CONTENTS · TARTALOM

Foreword.	7
<i>Előszó.</i>	<i>11</i>
Jörg Jeremias: Hauptprobleme einer Theologie des Alten Testaments	15
<i>Jörg Jeremias: Az ószövetségi teológia fő problémái.</i>	<i>35</i>
István Karasszon: Walter Brueggemanns Theologie.	53
<i>Karasszon István: Walter Brueggemann teológiája.</i>	<i>65</i>
Eep Talstra: "What you see is what you get." The passion of a literary character?.	77
<i>Eep Talstra: „Azt kapod, amit látsz.” Egy irodalmi hős szenvedélye?</i>	<i>89</i>
Mihai Handaric: Polyphony in Brueggemann's <i>Theology</i>	101
<i>Mihai Handaric: Polifónia Brueggemann Teológiájában</i>	<i>115</i>
Lehel Tunyogi: Brueggemann lesen – eine Brueggemann-Rezeption	129
<i>Tunyogi Lehel: Brueggemannt olvasva, illetve egy Brueggemann-olvasat</i>	<i>137</i>
Werner Pieterse: The "Fragility of the Witness".	145
<i>Werner Pieterse: A „tanú törékenysége”</i>	<i>155</i>
Jenő Kiss: Prophetie – Predigt, Prophet – Prediger.	167
<i>Kiss Jenő: Prófécia – igehirdetés, próféta – igehirdető.</i>	<i>179</i>
Walter Brueggemann: Preface to the Hungarian Edition of the <i>Theology of the Old Testament</i>	189
<i>Walter Brueggemann: Előszó Az Ószövetség teológiája magyar kiadásához</i>	<i>193</i>
Walter Brueggemann: Retrospect	199
<i>Walter Brueggemann: Visszatekintés</i>	<i>205</i>

FOREWORD

The studies of this volume were presented originally at a Brueggemann-conference in the Protestant Theological Institute of Cluj-Napoca, Romania (April 24-25, 2012). This symposium was part of a study week organised by pastors from The Netherlands and Transylvania in Györgyfalva, near Cluj-Napoca on the eve of the publication of the Hungarian translation of one of this author's most significant books, the *Theology of the Old Testament*.¹

The aim of the conference organised at the Protestant Theological Institute was to present and debate Brueggemann's theological viewpoint in front of a larger audience. Walter Brueggemann is undoubtedly one of the most significant contemporary voices in the field of biblical theology whose distinctive view and broad perspective contributed substantially to the development and popularisation of Old Testament scholarship and Christian theology in general.

This conference considered Brueggemann's work from three angles. First, by means of an introduction, it had to deal with the question of what are the most significant issues of the discipline of Old Testament theology today and how Brueggemann's *Theology* fits in this overview. Second, it aimed to present a cross section of the *Theology of the Old Testament*, sketching several guidelines that typify the world of thought of this scholar and highlight some general characteristics of his thinking. Third, in view of a larger audience, the conference examined the possibilities of transferring Brueggemann's observations from the Old Testament scholarship to a wider ecclesial realm, especially the world of protestant pastors. The order of studies included in this volume follows this line of thought. Two studies discuss the first question, three are related to the second, and again two deal with the third subject.

In his article, *Central Issues in Old Testament Theology*, Jörg Jeremias, professor emeritus of the Lutheran theological faculty of the University of Marburg, addresses some of the key questions in current biblical scholarship. The study discusses the highly relevant topic of the relationship between Old Testament theology and the history of religion in the Old Testament. Furthermore, he also considers the question whether it is possible or, indeed, crucial after all to look for any kind of unity in such a highly diverging canonical text as the Old Testament. Jeremias highlights some major achievements, positive and negative

1 Walter Brueggemann: *Theology of the Old Testament. Testimony, Dispute, Advocacy*. Minneapolis: Fortress Press, 1997. The Hungarian edition appeared a few month later than expected, in September 2012, in the translation of Lehel Tunyogi. Walter Brueggemann: *Az Ószövetség teológiája. Tanúságtétel, vita, pártfogás*. Kolozsvár: Exit Kiadó, 2012.

conclusions, as well as significant referential points for future orientation in this field.

The second study, *The Theology of Walter Brueggemann* from István Karasszon, professor of Old Testament at the Theological Faculty of the Károli Gáspár Reformed University in Budapest, evaluates the work of Brueggemann among other significant scholars of this subject area. In his overview of research, Karasszon draws attention to the most important trends, not excluding the Hungarian biblical scholarship. Against this background it becomes much easier to evaluate the traditional roots as well as the novelty of Brueggemann's theology from a European point of view. The study also reflects upon the reception of Brueggemann pointing out topics and results that future research cannot dismiss.

The article of Eep Talstra, professor emeritus at the Free University of Amsterdam, entitled *What You See Is What You Get. The Passion of a Literary Character?*, deals with a fundamental point of the *Theology*. In Brueggemann's view, the Old Testament does not give an overview of the facts but a summary of the reception of those facts; that means: it is a summary or collection of testimonies about what witnesses believe has happened. The biblical authors deliver their testimony by means of speech, and for this reason rhetorical analysis is the key to understanding those texts. Based on several concrete examples, Eep Talstra examines the problems involved in this rhetorical analysis indiscriminately granting individual biblical voices the status of a testimony, each on an equal footing with the other, and dismissing the importance of coherent textual blocks as discourse units.

Mihai Handaric, who teaches Old Testament at the Theological Faculty of the Aurel Vlaicu University in Arad, takes up a similar thread in his study, *Polyphony in Brueggemann's Theology*. He discusses the problems induced by reading the Old Testament as a polyphonic composition in which all voices are regarded as equally important. According to Handaric, the standpoint we take in reading biblical texts will determine our conclusions concerning normativity. He suggests that biblical theology should dig deeper than the rhetorical surface towards the reality beyond the textual world. Although Brueggemann does not explicitly assume this task, Handaric maintains that some of his observations clearly point in a direction beyond the level of rhetorical textual analysis.

In his article, *Reading Brueggemann, or a Reading of Brueggemann*, Lehel Tunyogi, reformed pastor of Magyarfodorháza (Fodora, Romania) presents the main problems in the process of preparing the Hungarian translation of Brueggemann's *Theology of the Old Testament*. At the same time, he gives a short overview of the principal framework of the author's concept, peculiar use of language, as well as his methodology.

Werner Pieterse, reformed pastor in Amstelveen, The Netherlands, formerly teaching Old Testament at the Presbyterian Theological Seminary in Kumba, Cameroon, entitled his article *The "Fragility of the Witness"*. Pieterse takes those

parts of Brueggemann's theology under scrutiny in which the author reflects on the correspondences between biblical and current witnesses. In Brueggemann's view, witnesses of the past and the present have a similar task, namely to fight with an alternative sense of truth against the oppressing ideology of the "Empire". In analysing this concept of witnessing, Pieterse comes to the conclusion that Brueggemann's bipolar worldview oversimplifies reality. Instead of focusing on the vague and abstract notions of the big enemies and big truths, he calls for looking at the smaller and more personal life stories, instead of over-emphasising the one-sided "otherness" of the Scripture as an absolute criterion, Pieterse invites us into the interpretive world of the real people among us.

In his article, *Prophecy – Preaching, Prophet – Preacher*, Jenő Kiss teaching at the Protestant Theological Institute of Cluj-Napoca, assesses the possible analogies between the roles of pastors and biblical prophets, focusing especially on three main problems: the intermediary role of a prophet / pastor, the institutional independence of a prophet / pastor and the mediation of the divine revelation in prophecy / preaching. He points to several ways how interpreting the prophetic function and prophecy along the lines adopted by Brueggemann could lead to encountering and unravelling issues related to the person and work of contemporary pastors, problems well-known in the churches of our days.

Beside the lectures delivered at the Brueggemann-conference, this volume also includes a foreword and a retrospect from Walter Brueggemann written for the Hungarian translation of his book in which he elaborates on several important critical issues voiced in regard to his *Theology of the Old Testament*.

All studies included here appear in Hungarian and in either English or German so that the dispute around Brueggemann's theology may reach an audience beyond scholarly forums and national borders. As Brueggemann hints at in his Foreword to the Hungarian translation, the process of dialogue, dispute and contestation is fruitful not only in our endeavour of theological evaluation of the Old Testament but also when facing truth-seeking witnesses in all times.

Some of the studies published here have been submitted in both languages by their respective authors (István Karasszon, Jenő Kiss). In preparing the translations for the other lectures, I would like to acknowledge the contribution of Jenő Kiss, Emese Kozma, István Pásztori-Kupán, Szabolcs Kató and Erzsébet Daray.

The English version of the study of Eep Talstra has recently been published elsewhere.² We are grateful for the Society of Biblical Literature for their kind permission allowing us to include the article in the current volume.

For the arrangements and organisation of the Brueggemann-conference of April 2012, coordinated together with my colleague, Jenő Kiss, we are especially

2 Eep Talstra: "What You See Is What You Get": The Passion of a Literary Character? In: James K. Aitken, Jeremy M. S. Clines, and Christl M. Maier (eds): *Interested Readers. Essays on the Hebrew Bible in Honor of David J. A. Clines*. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2013, 169–182.

indebted to Werner Pieterse, Ries Nieuwkoop, the Juhász István Foundation, the Protestant Theological Institute of Cluj-Napoca and the Reformed Church of Transylvania. The publication of this volume would have been impossible without the enthusiastic support of Ries Nieuwkoop and the Exit Foundation.

Csaba Balogh

Cluj-Napoca / Kolozsvár / Klausenburg,
16 May, 2014

ELŐSZÓ

E kötet tanulmányai eredetileg 2012. április 24–25. között, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben szervezett Brueggemann-konferencián hangzottak el előadás formájában. A kétnapos rendezvény része volt annak a tanulmányi hétnek, amelyre erdélyi és hollandiai lelkipásztorok közös szervezésében került sor a Kolozsvárhoz közeli Györgyfalván, és amelyen a résztvevők Brueggemann teológiájával ismerkedtek meg közelebbről. A tanulmányi hét témájának apropóját nem utolsósorban az adta, hogy 2012-ben folyamatban volt Walter Brueggemann *Az Ószövetség teológiája* című könyve magyar fordításának megjelenése.³

A Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetben szervezett konferencia szándéka az volt, hogy Brueggemann teológiáját egy tágasabb szakmai fórum keretében tovább vitassa és a nagyobb nyilvánosság elé tárja. A bibliai teológia tudományterületén Walter Brueggemann kétségtelenül egyik igen jelentős kortárs hang, aki sajátos látásmódjával, átfogó szemléletével meghatározó módon járult hozzá az ószövetség-tudomány és általában a keresztyén teológia alakulásához és népszerűsítéséhez.

A konferencia Brueggemann teológiai szemléletét a rendelkezésre álló keretek között három vonatkozásban vizsgálta. Elsősorban, mintegy bevezetésként, foglalkozni kellett azzal a kérdéssel, hogy melyek az ószövetségi teológia diszciplína legégetőbb tudománytörténeti kérdései napjainkban, illetve Brueggemann *Teológiája* hogyan illeszkedik ebbe a tudománytörténeti sémába. Másodsorban az volt a szándék, hogy *Az Ószövetség teológiája* keresztmetszete mentén felvázoljunk néhány olyan szempontot, amelyek alapvetően meghatározzák e tudós gondolatrendszerét, kidomborítják szemléletének sajátos vonásait. Harmadsorban pedig a nagyobb nyilvánosságot szem előtt tartva azt a kérdést vizsgálta, hogy Brueggemann szemlélete hogyan vihető be az ószövetségi teológia tudományterületéről a szélesebb egyházi gondolkodásba, és hogyan kapcsolható össze az egyházi különösképpen a lelkipásztori szolgálattal. A kötetben megtalálható tanulmányok sorrendben ezt a hármas kérdéskört követik. Az első és harmadik témakörhöz két-két előadás, a második témakörhöz három előadás kapcsolódik.

Jörg Jeremias, a Marburgi Egyetem evangélikus teológiai fakultásának emeritus professzora, *Az ószövetségi teológia fő problémái* című tanulmányában a

3 A könyv magyar fordítása a tervezettnél valamivel később, 2012 őszén jelent meg. Walter Brueggemann: *Az Ószövetség teológiája. Tanúságtétel, vita, pártfogás*. Kolozsvár: Exit Kiadó, 2012. A könyvet Tunyogi Lehel fordította.

kortárs ószövetség-tudomány e szakdiszciplínája által felvetett legfontosabb kérdéseket vizsgálja. Előadásában kitér az ószövetségi teológia és ószövetségi vallástörténet sokat vitatott viszonyának kérdésére, és elemzi annak a lehetőségét, hogy vajon lehet-e és kell-e valamiféle egységet keresni egy olyan műfaji és tartalmi szempontból rendkívül sokrétű kanonikus szöveggyűjteményben, mint a több évszázad irodalmi munkásságát és teológiai hagyományát megörökítő Ószövetség. Előadása rendjén olyan alapvető módszertani szempontokra mutat rá, amelyekben ott rejlik e tudományterület múltjának, legjelentősebb pozitív és negatív eredményeinek az értékelése, és felvillantja a jövő útkeresésében segítségét jelentő viszonyítási pontokat.

Karasszon István, a budapesti Károli Gáspár Református Egyetem Hittudományi Karának ószövetséges professzora, *Walter Brueggemann teológiája* című tanulmánya az ószövetség-kutatót helyezi el az ószövetségi teológiával foglalkozó tudósok kontextusában. Kutatóstörténeti áttekintésében megjeleníti a legfontosabb tudománytörténeti irányvonalakat, nem hagyva figyelmen kívül e szakterület magyar vonatkozásait sem. Ez a keret lehetővé teszi azt, hogy fölismerjük Walter Brueggemann gondolkodásának hagyományos kötődéseit, és értékelni tudjuk szemléletének sajátosságait az európai hagyományon nevelkedő magyar teológia kontextusából. A tanulmány röviden érinti a Brueggemann-recepciót is, s fölvezet azokat a lényeges pontokat, amelyekkel a Brueggemann utáni ószövetségi teológiának foglalkoznia kell.

Eep Talstra, az amszterdami Vrije Universiteit emeritus ószövetséges professzora, *„Azt kapod, amit látsz.” Egy irodalmi hős szenvedélye?* című előadásában Brueggemann teológiájának egyik sarkalatos pontjára világít rá. Brueggemann szerint az ószövetségi teológia nem a tények összesítése, hanem a tények recepciójának, a tényekről vallott tanúságoknak az összesítése, amelyek így együtt egy törvényszerű per-jelenet-hasonló tanúságtétel-gyűjteményt képeznek. Tapasztalataikat a bibliai szerzők a beszéd révén adják tovább, s ezért a bibliai szövegek retorikailag ragadhatók meg. Eep Talstra néhány konkrét bibliai szöveg alapján azt vizsgálja, hogy milyen problémák rejlenek abban, ha egy bibliai szövegben önálló hangokat, beszédeket, mint azonos értékű tanúságokat vizsgálunk, s figyelmen kívül hagyjuk a teljes szövegnek, mint diszkurzív egységnek a fontosságát.

Mihai Handaric, az Aradi Aurel Vlaicu Egyetem Teológia Karának ószövetséges tanára, a *Polifónia Brueggemann Teológiájában* című tanulmányában az előzőhöz hasonlóan azt a kérdést vizsgálja, hogy mennyiben lehet az Ószövetséget egy olyan polifonikus kompozíciónak tekinteni, amelyben minden hang azonos jelentőséggel és hangsúllyal szólal meg. Handaric szerint az olvasói szempont kiválasztása, az a tény, hogy kinek a szemléletén keresztül elemezzük a szöveget, meg fogja határozni a normativitás kérdéséhez való hozzáállásunkat is. Véleménye szerint a bibliai teológia nem maradhat meg a retorikai felszínen, és tovább kell lépnie a szöveg mögötti valóság irányába. Bár Brueggemann ezt a feladatot explicite nem vállalja fel, Handaric szerint mégis

vannak olyan megállapításai, amelyekkel már átlépi a retorikai szövegelemzés szintjét.

Tunyogi Lehel magyarfodorházai református lelkipásztor a *Brueggemannt olvasva, illetve egy Brueggemann-olvasat* írásában Walter Brueggemann *Az Ószövetség teológiája* című könyvének magyar fordítása kapcsán felmerülő kérdéseket válaszolja fel úgy, hogy mindeközben röviden elemzi a szerző könyvalkotó koncepciójának főbb irányvonalait, sajátos nyelvhasználatát és munkamódszerét.

Werner Pieterse amstelveeni református lelkipásztor, aki korábban Kamerunban a kumbai Presbiteriánus Teológiai Semináriumon tanított Ószövetséget, *A tanú törekénysége* című írásában Brueggemann teológiájának azon részeit vizsgálja, amelyben a szerző a bibliai és mai tanúságtevők feladatkörének egymáshoz való viszonyát elemzi. Brueggemann szerint a tanúnak mindig ugyanaz a feladata: alternatív igazsággal harcolni a „Birodalom” elnyomó ideológiájával szemben. Pieterse ezt a brueggemann tanú-szerepet és tanú-mivoltot vizsgálva arra a következtetésre jut, hogy a szerző bipoláris világszemlélete nagymértékben leegyszerűsíti a valóságot. A megragadhatatlan nagy ellenségek ellen és nagy igazságok érdekében történő küzdelem helyett a kis, személyes élettörténetekre való figyelmet sürgeti, a Szentírás egyoldalú „másságának” mint abszolút kritériumnak a túlhangsúlyozása helyett az igazi emberközeli találkozások értelmező világába hív.

Kiss Jenő, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet oktatója, a *Prófécia – igehirdetés, próféta – igehirdető* című tanulmányában a lelkipásztori és prófétai szerepkörök közötti lehetséges analógiát vizsgálja három kiemelt témára összpontosítva: a próféta / lelkipásztor közvetítő szerepe, a próféta / lelkipásztor intézményi függetlensége és az isteni kijelentés közvetítése a prófétai / igehirdetői szolgálatban. Tanulmányában rámutat arra, hogy a Brueggemann teológiájában is fellelhető próféta- és próféciaértelmezés hogyan vezethet az egyházban ismert, az igehirdető személyére és szolgálatára vonatkozó problémák értelmezéséhez és megoldásához.

A konferencián elhangzott előadások mellett a kötet tartalmazza Walter Brueggemann *Az Ószövetség teológiája* magyar fordításához írt előszavát, illetve a szerző egy rövid visszatekintő írását, amelyben a könyv néhány alaptézisét érintő kritikus megjegyzéssel kapcsolatban fejt ki véleményét.

A tanulmányok mindegyikét két nyelven adjuk közre, hogy Brueggemann teológiája és az általa elindított vita a tudományos fórumokon és a nemzeti határokon túl minél szélesebb közönséget megszólíthasson. Hiszen – ahogy azt a szerző könyvének magyar fordításához írt előszavában is kiemeli – a párbeszéd, a vita és a fellebbezés nemcsak az Ószövetség teológiai tanúságtételei tekintetében lehet gyümölcsöző, hanem a mindenkori „tanúságtevők” állandó igazságkeresésében is.

A tanulmányok közül némelyek a szerzők saját fordításai (Karasszon István, Kiss Jenő), a további szövegek magyar, illetve idegen nyelvű verzióinak

elkészítésében nyújtott segítségért Kiss Jenő, Kozma Emese, Pásztori-Kupán István, Kató Szabolcs és Daray Erzsébet fordítókat illeti köszönet.

Eep Talstra tanulmánya angol nyelven időközben máshol is megjelent.⁴ Az angol tanulmány és a magyar fordítás közlésének engedélyezését köszönjük a Society of Biblical Literature kiadójának.

A Kiss Jenő kollégámmal közösen szervezett kolozsvári Brueggemann-konferencia előkészítésében és lebonyolításában nyújtott segítségért hálásak vagyunk Werner Pietersenek, Ries Nieuwkoopnak, a Juhász István Alapítványnak, a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézetnek és az Erdélyi Református Egyházkerületnek. E tanulmánykötet pedig nem jelenhetett volna meg Ries Nieuwkoop és az Exit Alapítvány lelkes támogatása nélkül.

Balogh Csaba

Kolozsvár, 2014. május 16.

4 Eep Talstra: „What You See Is What You Get”: The Passion of a Literary Character? In: James K. Aitken, Jeremy M. S. Clines, and Christl M. Maier (ed.): *Interested Readers. Essays on the Hebrew Bible in Honor of David J. A. Clines*. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2013, 169–182.